

dr hab. Lidia Kataryńczuk-Mania, prof. UZ

Instytut Pedagogiki UZ

e-mail: lidia.katarynczuk.mania@gmail.com

tel.780611474

Zielona Góra 25.08.2023

Recenzja dysertacji doktorskiej Pani mgr Joanny Skowron nt. "Percepcja słuchowa dzieci siedmioletnich a uczestnictwo w rytmice w klasie pierwszej szkoły podstawowej", której promotorem jest Pani dr hab. Irena Polewczyk, prof. UŚ, a promotorem pomocniczym Pani dr Dominika Lenska.

Dysertacja doktorska doskonale wpisuje się w aktualne problemy funkcjonowania szkolnictwa szczególnie w obszarze profilaktyki i terapii dzieci. Podjęcie tematyki postrzegam jako bardzo wartościowe poznawczo i wpisujące się w obszar wymagający zwiększonego zainteresowania innych badaczy a także terapeutów (m. in. logopedów, muzykoterapeutów).

Doktorantka swobodnie porusza się w ramach poszczególnych zagadnień odnoszących się do obszaru percepcji słuchowej dzieci siedmioletnich, jak i do kwestii rytmiki według założeń Emila J. Dalcroze` a. O zaniedbaniach związanych z edukacją muzyczną dzieci piszą m.in. Beata Bonna, Agnieszka Weiner, Maciej Kołodziejski, Mirosław Kisiel, Jadwiga Uchyła-Zroski i in. Autorzy podkreślają znaczącą rolę muzyki dla rozwoju dzieci a przecież edukacja muzyczna stanowi fundamentalny środek wielostronnego kształcenia.

Głównym celem badań, które podjęła Doktorantka było "poznanie poziomu i zakresów percepcji słuchowej oraz wpływu zajęć rytmicznych na ten rodzaj percepcji uczniów w wieku 7 lat uczących się w klasie pierwszej. Ważnym celem pracy było ukazanie wartości rytmiki i możliwości jej wykorzystania i wprowadzenia do szkoły podstawowej" (s.2). Tematyka badań jest bardzo przydatna szczególnie w środowisku akademickim, które przygotowuje przyszłych nauczycieli w zakresie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Na strukturę dysertacji doktorskiej składają się cztery rozdziały, zakończenie, bibliografia (140 pozycji), spis tabel, spis wykresów, aneks. Praca liczy 216 stron. Jest to uporządkowany, logiczny układ, właściwy dla tego typu opracowań. Autorka wyróżnia w pracy część teoretyczną, metodologiczną i empiryczną.

Wstęp jest jasnym, przejrzystym wprowadzeniem do pracy. Jak zauważa Doktorantka "analiza dokumentów szkolnych szkoły Podstawowej nr 3 im. Arki Bożka w Rydułtowach z oddziałem przedszkolnym, w szczególności testów gotowości szkolnej przeprowadzonych każdego roku we wrześniu oraz testów prowadzonych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Wodzisławiu Śl. w ramach programu "Bezpieczny Rejs" wykazywały rosnącą liczbę dzieci z trudnościami w zakresie percepcji słuchowej" (s.8). Potwierdzeniem były także obserwacje nauczycieli pracujących w oddziale przedszkolnym i w klasach I-III. Te poszukiwania przyczyn stały się inspiracją do podjęcia badań przez Doktorantkę.

Zatem tematyka dysertacji wpisuje się merytorycznie w ważny i aktualny nurt interdyscyplinarny: pedagogiki, psychologii i terapii pedagogicznej a także muzycznej. Na pozytywną uwagę zasługuje kompilacja wiedzy pedagogicznej, psychologicznej i muzycznej co pozwala Autorce na różnostronny ogląd problemu i konstrukcji projektu badawczego oraz interpretowania zebranych danych.

Rozdział I to *Teoretyczne podstawy badań własnych* (s. 10- 93). Tu Autorka zwraca uwagę na trzy zagadnienia. Pierwsze dotyczy *Percepcji słuchowej* gdzie Doktorantka wyjaśnia i interpretuje kwestie związane z problematyką słuchu i percepcji słuchowej w literaturze (wyjaśnia terminologię pojęć). Przybliżyła także obszar związany ze słuchem, omawia teorie słyszenia, anatomie i akustykę. W dalszej części skupia uwagę na fizjologii słuchu i rozwoju percepcji słuchowej. W centrum uwagi znajduje się diagnoza percepcji słuchowej dzieci i zakres badania, dalej podział zaburzeń percepcji słuchowej i zagadnienie stymulacji percepcji słuchowej na przykładzie wybranych programów. Treści zawarte w tej części zostały trafnie i merytorycznie dobrane a także umiejętnie uporządkowane.

W podrozdziale drugim Autorka omówiła rozwój słuchu muzycznego i edukacji muzycznej. Skupiła uwagę na elementach rozwojowych słuchu muzycznego, problematyce edukacji muzycznej i jej rozwoju. Omówiła teorię uczenia się muzyki według założeń Edwina Eliasa Gordona, koncepcję uczenia się muzyki Carla Orffa a także Zoltana Kodaly`a. W kolejnym bloku tematycznym została zaprezentowana sylwetka Emila J. Dalcroze`a, jego metoda rytmiki i główne założenia metodyczne (rytmika, solfeż, improwizacja). Rozdział pierwszy zamyka problematyka holistycznego wpływu rytmiki dalcrozowskiej na rozwój dziecka. Doktorantka rozprawy zaprezentowała wiedzę w zakresie wyznaczonej problematyki pełną i bardzo dobrze usystematyzowaną w sposób komunikatywny i dyskursywny.

Rozdział II to *Metodologiczne podstawy badań własnych* (s.94-115) w którym Doktorantka określiła cele, problemy badawcze, hipotezy, zmienne i wskaźniki, metody, techniki i narzędzia badawcze, opisała grupę badawczą, organizację i przebieg badań oraz analizę statystyczną.

Celem poznawczym badań jest " sprawdzenie czy rytmika prowadzona w oparciu o metodę Emila J. Dalcroze`a wpływa na percepcję słuchową uczniów w klasie pierwszej szkoły podstawowej" (s.94). Cel teoretyczny dotyczy poznania percepcji słuchowej, metody Emila J.Dalcroze1z a także przybliżenie innych metod, koncepcji i teorii wychowania muzycznego. Cel praktyczny dotyczy ukazania wartości zajęć rytmicznych prowadzonych w szkole podstawowej i ich wpływu na percepcję słuchową uczniów w wieku wczesnoszkolnym.

Doktorantka podjęła się badania eksperymentalnego i określiła następujący problem główny - "w jakim stopniu zajęcia rytmiczne prowadzone w klasie I w oparciu o metodę Emila Jagues-Dalcroze1a wpływają na poziom i umiejętności w różnych zakresach percepcji słuchowej uczniów" (s.95). W przypadku pierwszego problemu badawczego skupiła się na 8 problemach szczegółowych.

Drugi problem główny to badania ankietowe skierowane do nauczycieli przedszkola, instruktorów rytmiki i nauczyciela nauczania początkowego na temat znaczenia i wpływu zajęć rytmicznych na rozwój dzieci w wieku

przedszkolnym i wczesnoszkolnym. w którym Doktorantka przygotowała 14 zagadnień, a badania mają charakter diagnostyczno-weryfikacyjny (s.96-97).

Hipoteza główna i szczegółowa nie budzą zastrzeżeń. Także zmienne i ich wskaźniki zostały opracowane trafnie.

Wśród metod badawczych jest eksperyment pedagogiczny, sondaż diagnostyczny. Test percepcji słuchowej, ankieta, obserwacja, wywiad. to techniki wykorzystane w pracy a narzędziami badawczymi są: kwestionariusz testu percepcji słuchowej, kwestionariusz ankiety, kwestionariusz obserwacji, kwestionariusz wywiadu.

Należy podkreślić iż Pani mgr Joanna Skowron wykazała się bardzo dobrym przygotowaniem metodologicznym i z sukcesem przeprowadziła zamysł badawczy.

Rozdział II pracy to *Percepcja słuchowa uczniów klasy pierwszej a uczestnictwo w rytmice w świetle badań własnych* (s.116-171) W tej części pracy Doktorantka ujawnia się jako refleksyjny naukowiec, dociekliwy, ze zdolnościami analitycznymi. Warto zacytować słowa Emila J. Dalcroze'z "Cały mój system zbudowałem dlatego, że muzyka jest potężną siłą psychiczną, wynikłą z naszego działania duchowego i wyrazowego, która dzięki swojej możliwości pobudzania i regulowania może porządkować nasze czynności życiowe (cyt. za M. Przychodzińską -Kaciczak, Muzyka i wychowanie, Warszawa 1979, s.23). Doktorantka z wnikliwością dokonała analizy wyników badań zawartych w teście percepcji słuchowej i w obserwacji zajęć rytmicznych (s.116-140) a także przedstawiła opinie nauczycieli na temat znaczenia rytmiki na rozwój dziecka w klasie pierwszej szkoły podstawowej (s.140- Materiał jest bardzo ważny poznawczo i może być wykorzystany w teorii i praktyce edukacji wczesnoszkolnej.

Rozdział IV to *Synteza wyników badań i wnioski* (s.172-178) obejmuje dyskusję wyników badań a także podsumowanie i wnioski. Badania wykazały iż uczniowie w klasie eksperymentalnej niemal wszyscy uzyskali wynik wysoki (95%), tylko 5% uczniów uzyskało wynik średni. Jak podkreśliła Doktorantka potwierdziła się hipoteza zakładająca, że zajęcia rytmiczne według założeń metody Dalcroze'a wpłynęły na wyższy poziom percepcji słuchowej uczniów klasy pierwszej. Uczniowie także poprawili swoje wyniki w obszarach takich jak:

integracja w grupie, gra na instrumentach perkusyjnych, ćwiczenia reakcji na muzykę, koordynacja słuchowo-ruchowa, praktyczna znajomość metrum a także tworzenie akompaniamentów (s.176). Należy podkreślić, iż badania przeprowadzone wśród nauczycieli wykazały między innymi, iż konsekwencją braku rytmiki jest słabo rozwinięta koordynacja słuchowo-wzrokowa a także pamięć słuchowa. Badania ujawniły wartość metody Dalcroze`a w zakresie percepcji słuchowej uczniów.

Podjęta problematyka Doktorantki jest oryginalna, niezwykle wartościowa dla edukacji dzieci, Wykorzystana została bogata literatura przedmiotu, dojrzałe prowadzono dyskurs naukowy, merytorycznie bez zastrzeżeń zaprojektowano i przeprowadzono badania empiryczne a także w sposób poprawny zinterpretowano uzyskane wyniki.

Zwracam się do Doktorantki z pytaniem: Jakie propozycje, rozwiązania proponuje Pani w zakresie skutecznej edukacji muzycznej i percepcji słuchowej dzieci w dzisiejszej rzeczywistości oświatowej?

Przygotowana dysertacja zasługuje na **wyróżnienie** ponieważ rzuca nowe wyzwanie na problem percepcji słuchowej i rytmiki. Tematyka rzadko pojawia się w literaturze pedagogicznej. Praca także może być przydatna dla budowania praktyk profilaktyczno-terapeutycznych dzieci. Z pełnym przekonaniem rekomenduję obszernie fragmenty pracy do druku.

Praca została przygotowana rzetelnie a drobne błędy językowe i edytorskie zdarzają się stanowczo rzadko (m.in. s.54, 56, 57 E .E .Gorgon zamiast E. E. Gordon; s.77, 83, 183 Jasiewicz-Tobiasz zamiast Dasiewicz- Tobiasz).

Konkluzja

Praca doktorska pt. *Percepcja słuchowa dzieci siedmioletnich a uczestnictwo w rytmice w klasie pierwszej szkoły podstawowej* autorstwa mgr Joanny Skowron spełnia warunki stawiane tego typu rozprawom: Jest przedsięwzięciem dojrzałym, nowatorskim, stanowi przyczynek do kolejnych prac naukowych. Wysoko oceniam kwalifikacje badawcze Doktorantki. Przyjęta procedura badawcza a także naświetlenie teoretycznych aspektów percepcji słuchowej dziecka i możliwości wykorzystania rytmiki Emila J. Dalcroze`a są oryginalnym osiągnięciem Autorki rozprawy.

Rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 13.1. ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dziennik Ustaw 2017 z późniejszymi zmianami), co upoważnia o dopuszczeniu Pani mgr Joanny Skowron do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wioletta Katarzyńska-Nowak
Zielona Góra 25.08.2023